

Jakie typy zwierząt znasz? Podziel królestwo zwierząt na kategorie.

ssaki

zwierzęta

ssaki, płazy, gady, gryzonie, ptaki, zwierzęta roślinożerne, zwierzęta mięsożerne, insekty

a) Jakie to zwierzę? W przypadku ptaków, małpy i psa podaj nazwy gatunków.

b) Jakie cechy przypisujemy powyższym zwierzętom? Spróbuj wymienić przynajmniej jedną dla każdego z nich.

c) Jakim innym zwierzętom przypisujemy cechy charakteru?

			
Ośmiornica podstępna	Kruk Mroczny, tajemniczy, mądry	Słowik Pięknie śpiewa, śpiewać jak słowik	Szczur Podstępny, oszust
			
Szympans	Owczarek niemiecki	Wilk	Delfin

Inteligentny, zabawny, rodzinny	Przyjazny, wierny	Samotnik, niebezpieczny, dziki	Inteligentny, przyjazny, zabawny
------------------------------------	-------------------	-----------------------------------	-------------------------------------

Połącz słowa w wyrażenia:

1. Wytrawny oszust	a) rytm
2. Wyróżniać się z tłumu	b) poczucie czasu
3. Stracić poczucie czasu	c) senne
4. Marzenia senne	d) z tłumu
5. Zaburzony rytm	e) oszust

Wyjaśnij znaczenie wyrażień

- a. Oszust z natury

Osoba lub zwierzę, dla których kłamanie i oszukiwanie jest tak naturalne jak jedzenie czy oddychanie.

- b. Nie pokazywać po sobie strachu

Udawać odwagę, zachowywać zimną krew, powstrzymywać instynkt ucieczki

- c. Złapać na gorącym uczynku

Nakryć kogoś w trakcie popełniania nieakceptowanej czynności

- d. Ptasi mózdzek

Osoba o niskiej inteligencji

- e. Wyciągnąć do kogoś rękę na zgodę

Poprosić o zgodę, pojednanie.

Zanim zaczniesz czytać, przedyskutuj z partnerem językowym lub nauczycielem:

- Czy zwierzęta mają świadomość?
- Czy zwierzęta domowe czują mocniej niż trzoda lub bydło?
- Czy zwierzęta potrafią kłamać i robić na złość?

O czym myślą zwierzęta

Budują narzędzia, rozwiązują zadania, zakładają maski. Rozpoznają ludzkie twarze i swoje odbicie w lustrze. Planują, kombinują, manipulują otoczeniem i sobą nawzajem. Wyniki badań mogą zaskakiwać – zwierzęta są bardziej świadome niż nam się wydaje.

Śpiącemu szympansovi namalowano kropkę na nosie. Następnie zwierzę obudzono i posadzono przed lustrem. Coś mu się nie zgadzało. Tak długo macał głowę, aż dotknął czubka nosa. Zorientował się, że osobnik w lustrze to on sam.

Świadomość można podzielić na trzy poziomy. Istnieje świadomość percepcyjna – zwierzę zamiast reagować instynktownie potrafi zidentyfikować obraz: rozpoznaje to, co widzi. Ten rodzaj świadomości ma bardzo wiele gatunków, nawet tak drobne istoty jak niektóre mięczaki czy pszczoły, które potrafią rozpoznać ludzi po rysach twarzy.

Drugi rodzaj to świadomość stanów emocjonalnych i planowania działania: wiem, jak uzyskać to, czego chcę. Wyniki badań pokazują, że zwierzęta w sposób świadomy stosują pewne strategie działania, w tym oszukiwanie i manipulowanie społeczne. Wyznaczone cele potrafi osiągać znaczna część gatunków, nawet ośmiornica.

Najwyższym zaobserwowanym u zwierząt poziomem świadomości jest samoświadomość: wiem, że ja to ja. „Znamy tylko kilka gatunków, u których samoświadomość została potwierdzona. To mały człekokształtne i delfiny butlonose, które postawione przed lustrem rozumieją, że widzą siebie. Pies czy kot własne odbicie uznaje za inne zwierzę” – mówi zoopsycholog, prof. Tadeusz Kaleta z Katedry Genetyki i Ogólnej Hodowli Zwierząt SGGW.

Oszuści z natury

Naukowcy najchętniej badają drugi poziom świadomości zwierząt, czyli zdolność do osiągnięcia wyznaczonych celów oraz manipulowania. Niesamowite jest to, że zwierzęta oszukują nie tylko człowieka (np. symulując ból łapki, żeby dostać na pocieszenie ulubiony smakołyk), ale także siebie nawzajem.

Delfin, żeby zmylić jadowitych mieszkańców głębin, odrywa kawałek gąbki z rafy koralowej i kładzie sobie na pysk. W jakiś niewiarygodny dla nas sposób rozumie, że zakładając maskę będzie trudniej rozpoznawalny, a zatem chroniony przed trucizną wydzielaną przez jadowitych wrogów.

Szczególnie wytrawnymi oszustami są mały człekokształtne. Młode szympansy, przestraszone, instynktownie odsłaniają zęby. Zaobserwowano, że szympan, który nie chciał **pokazać po sobie strachu**, starał się naciągnąć wargi, aby zęby zasłonić. Wiedział, że objawienie lęku stawia go w gorszej pozycji.

Starsza szympanzica, która nie mogła dogonić młodszej, zatrzymała się i wyciągnęła rękę, co u małp, podobnie jak u ludzi, jest gestem przyjaznym, oznaczającym zgodę. Gdy młoda podeszła, została pobita.

Częstym celem oszustwa jest wykradanie kopulacji, czyli organizowanie sobie kontaktów seksualnych poza hierarchicznie ustaloną kolejnością. „U szympanów dominant alfa ma ich najwięcej, osobnik beta, który wejdzie z nim w jakąś kooperację – kilka, a reszta – nic, podczas gdy samice bardzo chętnie łączą się po cichu z młodymi samcami. Na jednej z konferencji amerykański badacz, prof. Richard Byrne, opisywał sytuację, w której młody samiec przymierzał się do samicy, a obok przechodził akurat stary samiec. Młody siedział sobie i gryzł patyczek, udawał, że niby nic, a starszy, który miał na niego oko, sprawiał wrażenie, że tego

nie widzi. Schował się jednak za drzewem i złapał tę parę **na gorącym uczynku**. Z jednej i z drugiej strony była więc pewna gra” – zauważa prof. Kaleta.

Nie taki **ptasi mózdek**

U ptaków ewolucja przebiegała równolegle do ewolucji ssaków. Choć skrzydlate pochodzą wprost od dinozaurów, także wśród nich zdarzają się gatunki niezwykle inteligentne. Niektóre krukowate, na przykład, w celu zdobycia pożywienia potrafią wykorzystywać narzędzia. Przy pomocy patyka próbują dłużyć w ziemi. „Jak wynika z badań, nie jest to mechanizm genetyczny, tylko związany z pewnym planem. Krukowi jawi się coś w rodzaju patyka i zdaje sobie sprawę z tego, że ten patyk można do czegoś wykorzystać” – tłumaczy zoopsycholog. Najnowsze badania nad krukowatymi z Nowej Kaledonii pokazują, że ptaki te potrafią posługiwać się aż trzema rodzajami narzędzi, m.in. zaginają kolce pewnej rośliny w haczyk.

Ciekawą kwestię stanowią ptasie języki. Gdyby sto słowików nadawało ten sam sygnał, żaden **nie wyróżniłby się z tłumu**. Samiec, który zwabia samicę, stara się więc być indywidualistą: moduluje dźwięk i tworzy swego rodzaju dialekty. Nie robią tego np. płązy, u których każdy samiec z danego gatunku nadaje tak samo.

Wyniki badań nad zwierzętami podważają teorię, zgodnie z którą wielkość mózgu ma kluczowy wpływ na inteligencję. Szczury, tak samo jak ptaki, mają małe mózgi, a mimo to uważane są za inteligentne. By to wykazać, profesor Kaleta pokazuje studentom następujące doświadczenie. Szczura umieszcza się w klatce z trzema poziomymi platformami położonymi jedna nad drugą. Na samej górze kładzie się pokarm. Szczur wchodzi po drabince na środkową platformę, ale żeby wejść wyżej, musi wciągnąć sobie na górę drabinkę łapkami. I to robi. A warto zaznaczyć, że w naturze szczur nieczęsto ciągnie coś łapkami.

Przyjaciel pies

Od kilkunastu lat badacze szczególnie interesują się psami. Okazuje się, że psy potrafią komunikować się z ludźmi lepiej niż małpy człekokształtne. „Tysiąclecia współżycia z człowiekiem spowodowały, że pies jest znakomicie przygotowany do rozumienia ludzkich sygnałów, lepiej nawet niż szympan, od którego różni nas niecały 1 proc. genów – potwierdza prof. Kaleta. – Węgierscy naukowcy, pod kierunkiem profesora Miklosi’ego, zrobili badania porównawcze nad psami i wilkami. Okazało się, że jeśli wpuścimy małego wilka i małego psa do pokoju, w którym siedzi owczarek niemiecki i człowiek, to szczenię wilka wybiera owczarka, a szczenię psa – człowieka”.

Każdy właściciel psa czy kota da się pokroić za to, że jego pupil czasem się obraża. Dla behawiorysty zwierzęcego sprawa nie jest oczywista. „Na pewno nie mamy doświadczenia z obrażaniem się jako takim, choć wielu ludzi tak sądzi. Bardzo silnym mechanizmem działającym karcąco jest za to ignorowanie. Zwierzę może się starać nas skarcić, ignorując, ale raczej świadomie się nie obraża” – zwtłumaczy prof. Kaleta.

Uznawanie ignorowania za obrażanie to naturalna ludzka skłonność do antropomorfizowania, czyli nadawania przedmiotom i zwierzętom cech ludzkich i ludzkich motywów postępowania. Podobnie dzieje się w przypadku nazywania domowych pupili. „Nawet badacz zachowania zwierząt powie do swojego psa czy kota >Cześć stary, jak leci?<, choć doskonale wie, że zwierzę nie tylko mu nie odpowie, ale także go nie zrozumie. Z nadawaniem imion sprawa też nie jest prosta. Zwierzę musi mieć świadomość, że określony dźwięk oznacza właśnie jego. Nie

wiem, czy gryzonie taką świadomość mają, ale z całą pewnością na własne imię reagują ssaki wyższe” – uspokaja profesor.

Uwolnić orki

Pozostają jeszcze pytania o sen i poczucie czasu. „Są zwierzęta z długą fazą REM, podobnie jak człowiek, i takie z krótką. Te drugie prawdopodobnie nie śnią. Pies, kot, drapieżniki i naczelnie znają marzenia senne, ale np. bydło domowe już raczej nie. Co ciekawe, zwierzęta morskie, np. delfiny, śpią na przemian jedną i drugą połową mózgu. Tutaj w ogóle ciężko mówić o śnieniu. Nikt nie wie, jak by to mogło wyglądać – zdradza prof. Kaleta.

– Co do poczucia czasu wątpliwości nie ma. Pies doskonale wie, kiedy jest pora jego spaceru czy czas na posiłek. Jeśli ten rytm zostanie zaburzony, odczuwa pewien brak. Tak samo, gdy właściciel wyjedzie. Psu czy kotu będzie brakować regularnych kontaktów z człowiekiem o określonych porach - dodaje prof. Kaleta.

Karolina Apiecionek

Źródło: <http://www.focus.pl/sekrety-nauki/o-czym-mysla-zwierzeta-10339>

Odpowiedz na pytania

1. Jakie gatunki zwierząt wykazują się najwyższym stopniem świadomości i na czym ta

świadomość polega?

Małpy – rozpoznają się w lustrze

2. Jakie trzy rodzaje świadomości rozróżniają naukowcy?

świadomość percepcyjna, świadomość stanów emocjonalnych i planowania działania, samoświadomość

3. Jakie typowo ludzkie zachowania u zwierząt zostały wymienione w tekście. Wiedziałeś/aś o nich wcześniej? Czy przeczytałeś/aś o czymś, co cię zaskoczyło?

.....
.....

4. Czy znasz inne ciekawostki o świecie zwierząt? Jakież?

Znajdź w tekście synonimy do słów

- a) Dotykać - macać
- b) Karma - pokarm
- c) Jad - trucizna
- d) Sen – marzenie senne
- e) Ulubieniec - pupil

Zaznacz prawda czy fałsz

		PRAWDA	FAŁSZ
1	Pszczoła umie zidentyfikować siebie w lustrze.		x
2	Delfiny potrafią się kamuflować.	x	
3	U szympanсів wyciągnięcie ręki nie oznacza zgody.		x
4	Samce ptaków i płazów wydają z siebie zróżnicowane dźwięki, aby brzmieć inaczej niż konkurencja w rywalizacji o samice.		x
5	Wielkość mózgu nie ma wpływu na inteligencję.	x	
6	Naukowiec wierzy, że obrażanie się i ignorowanie to nie to samo.	x	
7	Człowieka i psa różni tylko 1 procent genów.		x

Nazwij części ciała zwierząt

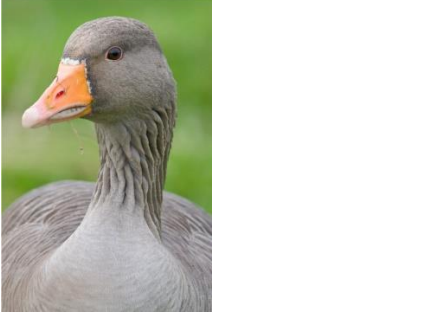
 wąsy	 dziób	 uszy	 rogi	 rogi
 zęby	 kły	 kły	 skrzydła	 pióra
 garby	 skorupa muszla	 trąba	 grzywa	 ogon
 skrzela	 łuski	 płetwy	 płetwy	 czułki
 nogi	 ręka	 łapy	 pazury	 kopyta
 ramię	 macki	 futro	 cętki	 paski

Stwórz czasowniki od podanych zwierząt i wyjaśnij co one znaczą:

	<p>Papuga – papugować</p> <p>To znaczy naśladować kogoś</p>
---	---

	<p>Byczyć się – być bardzo leniwym, nic nie robić</p> <p>Np. Mój mąż cały weekend byczy się na kanapie – nie chce nigdzie ze mną pójść.</p>
	<p>Chomikować – gromadzić rzeczy</p> <p>Ona wszystko chomikuje, w jej mieszkaniu jest tyle ozdób, bibelotów, obrazków, figurek, że trudno się tam myśli.</p>
	<p>Myszkować – szukać czegoś</p> <p>Zawsze kiedy odwiedza mnie moja teściowa, myszkuje po szafkach w kuchni i po lodówce. Nie wiem czego tam szuka.</p>
	<p>Jeżyć się – reagować emocjonalnie</p> <p>Nie jeż się tak! Przecież nie powiedziałam nic, co mogłoby cię obrazić.</p>
	<p>Uświnić się – ubrudzić się</p> <p>Karolinka zawsze jak je czekoladę to musi się cała uświnić – jej buzia i ręce są całe brudne.</p>

	<p>Zbaranieć – być w szoku.</p> <p>Moja siostra jest w ciąży z pięcioraczkami. Zbaraniałam, kiedy o tym usłyszałam.</p>
	<p>Małpować – naśladować coś lub kogoś</p> <p>Mamo! Zbyszek mnie małpuje, a mnie to irytuje!</p>
	<p>Szarogęścić się – pokazywać, że jest się na swoim terytorium</p> <p>Mamy nową szefową. Od początku zaczęła się szarogęścić. Zaczęła o zmiany dress codu, a potem zamieniła nasze biurka, żeby mieć lepszy widok z okna.</p>

Czy w twoim języku też istnieją czasowniki utworzone od nazw zwierząt? Czy są inne niż w języku polskim? Jakie to są czasowniki i co oznaczają?